

Регистрационен индекс и дата

7352/8.11.16

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. Николай Александров Тодоров, пенсионер от Тракийския университет в град Стара Загора
на материалите представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност професор, в професионално направление 6.3 Животновъдство, специалност Хранене на селскостопанските животни и технология на фуражите.

В конкурса за професор, обявен в Държавен вестник, бр.58 от 26.07.2016 г. и на сайта на Лесотехническият университет, за нуждите на катедра Животновъдни науки към факултета по Ветеринарна медицина, участва само доц. д-р Запрянка Николаева Шиндарска от катедра Животновъдни науки, при Факултета по Ветеринарна медицина.

1. Кратки биографични данни

Кандидатката е родена 1956 г., завършила е зооинженерство, след което е работила две години като асистент по Хранене и физиология на животните в Земеделския институт в гр. Стара Загора. Доц. Шиндарска е била докторант по Хранене на животните и технология на фуражите в Института по животновъдни науки в гр. Костинброд. Защищава дисертация на тема „Влияние на различното енергийно и протеиново равнище на дажбата върху отлагането на протеин и мазнини в трупа на угоявани агнета”. Следва работа като асистент и доцент в същият институт. През 2003 г. спечелва конкурс и заема длъжността доцент в Факултета по ветеринарна медицина към ЛТУ в гр. София, където работи и в момента. Специализирала е по проблемите на храненето на животните в Русия, Полша и Германия. Владее английски и руски език, които използва в своята работа. Участвала е в изпълнението на 2 международни, 10 национални и 5 научни проекта на Лесотехническият университет. Член е на редколегиите на 2 български списания. Титуляр е на 3 университетски дисциплини. Изнасяла е над 300 часа лекции в други висши училища и в курсове за

повишаване квалификацията на специалисти, организирани от различни организации и фирми.

2.Общо описание на представените материали

Кандидатът доц. Запрянка Н. Шиндарска участва в конкурса с:

- Без монография
- Учебници 2 броя;
- Отпечатани учебни пособия - 4 броя;
- Публикации – 127/ 60 броя. (Посочен е общият брой и в конкурса за професор)

Публикациите могат да бъдат класифицирани както следва:

По вид:

- Публикации в научни списания – 71/ 41 броя;
- Публикации в сборници от научни форуми – 37/ 19 броя
- Научнопопулярни публикации – 19/ 4 броя.

По важност:

- Статии в списания с Импакт фактор –11/ 8 броя
[Номера 44, 47, 48 + 17, 39, 45, 48, 49, 53, 56, 57].
- Пленарни доклади - няма
- Статии в списания без Импакт фактор- 80/ 33 броя
- Доклади в сборници от научни форуми – 36/19 броя

Място на публикуване:

- Статии в реферирани български и чужди списания – 79/ 34 броя
- Статии в нереферирани списания – 6/ 6 броя
- Публикации в сборници от международни научни форуми –21/ 9 броя
- Публикации в сборници от национални научни конференции, сесии и семинари – 15/10 броя
- Публикации в научни трудове на университети и институти – 6/1

Език, на който са публикувани:

- На български език – 78/ 37 броя
- На чужд език – 49/ 23 броя ;

Брой на съавторите:

- Самостоятелни 10/ 0 броя
- С един съавтор – 18/ 6 броя
- С двама съавтори – 36/ 22 броя
- С трима и повече съавтори – 63/ 32 броя

По научно направление:

Научното направление на публикациите на доц. Шиндарска е твърде разнообразно и обхваща състава и хранителната стойност на различните фуражи (№10, 13 – 16); храненето на крави, овце, телета, агнета, на различни стопански и диви птици; и изпитване на ефекта от различни добавки в храната (минерални вещества, пробиотици, буферни вещества, биологично активни субстанции и други). Няколко статии (№14 – 16) третираат разграждането на протеина в търбуха на животните. Други статии са свързани с продуктивните и репродуктивните показатели при кравите (№ 56, 57, 59). Девет статии (с номера 37 до 43, 48, 49) са свързани с изпитване на различни суровини за производство на биогаз. Изследвано е обеззаразяването на силажа и тора (№ 44 и 45, 47). Седем статии са обзорни (№ 26 – 28, 51, 55, 58, 60), които приемам за научни трудове.

Изследванията в различни направления са полезни за преподавателската дейност, но намаляват възможността за съсредоточаване в едно направление, задълбочаване и достигане на важни оригинални новости.

3. Отражение на научните публикации на кандидата в литературата (известни цитирания)

- Общо – 116 цитирания;

Според типа на цитиращите публикации:

- В реферирани списания и сборници от научни форуми – 84 цитирания;
- В учебни помагала, монографии, дисертации и др.-32 цитирания.

4. Обща характеристика на дейността на кандидата

4.1. Учебно - педагогическа дейност (работа със студенти и докторанти)

Кандидатката за професор е титуляр на 3 дисциплини, за които е разработила учебни програми. Две от дисциплините води и на английски език. Участвала е в написването на 2 учебника и 4 учебни помагала. Участва в създаването на една нова дисциплина. Ръководи докторант, които не е защитил поради удължаване на срока на докторантурата по негова причина. Участвала е в преподаването в други университети и в практически курсове за специалисти. Участва в оборудването и в ръководството на лаборатория за практически занятия на студентите.

Ограничения брой на отзиви на студенти и преподаватели, с които разполагам, за преподавателската дейност на доц. Шиндарска са добри.

4.2. Научна и научно-приложна дейност

Представените 60 научни труда след избора на Шиндарска за доцент и 127 общо, показват, че е извършена една обширна изследователска дейност, независимо от неблагоприятните финансови условия и липсата на подходяща експериментална база в институтите, в които е работила кандидатката. Повечето експерименти с животни са проведени в институти с които е имала сътрудничество, но лабораторните изследвания са проведени главно в институциите, където работи кандидатката за професор. Средно годишно са публикувани по 3,4 научни и кръгло една приложна статия, което при условията за изследователската дейност в страната, специално през последните 20 – 30 години, може да се приеме за достатъчно интензивна научна дейност. Изследванията на доц. Шиндарска са свързани с практическите проблеми на храненето на стопанските животни у нас и са допринесли в една или друга степен за тяхното решаване.

4.3. Внедрителска дейност

Липсва документация за внедряване на специфична технология или добавка в храненето разработени от участника в конкурса за професор. Това не означава, че тя няма принос за подобряване на храненето и отглеждането на животните у нас. Изследванията за химическия състав, смилаемостта, енергийната хранителност и протеиновата хранителност на голям брой български фуражи и фуражни отпадъци намират пряко или

косвено, чрез включването им в различни справочници, приложение при съставянето на дажби за различните видове и категории стопански животни. Установеният ефект от изпитваните фуражи добавки също се използва при решаване на въпроса да се приложат при определени условия или да не се използват при храненето на животните. Изследванията за ефекта от равнището и състава на протеиновите източници в дажбите на кравите и овцете също намират практическо приложение.

4.4. Приноси (научни, научно-приложни, приложни)

Установен или потвърден е при нашите стопански условия ефекта на редица добавки (пробиотици, дрождеви препарати за преживни животни, макро и микро-елементи в минерална или органична форма) в храната на отделните видове животни (пилета-бройлери, фазани, патета-мюлари, малки телета, преживни продуктивни животни и кочове) върху техните продуктивни или здравословни показатели. В повечето случаи приносите имат потвърдителен характер, но същевременно помагат за доуточняване на условията при които ефекта се проявява, уточнява се величината на положителния ефект при нашите стопански условия, необходимата доза и икономическата изгода от приложението на определени препарати. В този смисъл изследванията имат елементи на оригиналност и са необходими за решаване въпроса за практическото приложение на предлаганите на пазара препарати.

Установен е състава, смилаемостта, енергийната и протеиновата хранителност на редица фуражи (царевичен силаж, сено от грах, изкуствено изсушена люцерна, редица зърнени фуражи и протеинови източници, фъстъчено сено, фъстъчени шушулки, фасулева слама, грахова слама и шушулки, топинамбур, силаж от сладка царевица и комбинирани фуражи). Тези данни са важни за науката, но намират и директно приложение при храненето на различните категории животни. Те подпомагат издаването на практически справочници за хранителните качества на фуражите и отпадъците от растениевъдството. В много случаи са направени и препоръки за количествата, в които могат да се включват отделните фуражи в дажбите на различните категории животни.

Определени са възможностите и технологическите параметри за производство на биогаз от различни растителни суровини и отпадъци (царевичен силаж, силаж от сладка царевица, биомаса от отпадъчна горска растителност, захарно цвекло, червено цвекло, манголд, пауломия и комбинация от различни суровини с говежди и птичи тор). Установеното има както научно, но и практическо значение за производството на биогаз.

Установен е ефекта от изхранването на комбинирани фуражи с естествени източници и нива на протеин или с участието на синтетични азотни съединения.

Установени е енергийната и протеиновата хранителност на редица фуражи по новите системи възприети у нас. Тези данни са важни за въвеждането на новите системи за оценка на фуражите след 1995 година.

Установено е влиянието на оценката на телесното състояние на кравите за мляко, на възрастта на заплождане, на възрастта на отелване и на нивото на млечната продуктивност върху репродуктивните показатели. Констатациите са от значение за животновъдните ферми.

Установени са някои възможности за предотвратяване на кетозата при дойни крави чрез прецизно съобразяване на храненето с нивото на продуктивност и физиологическото състояние на животните.

Цялостната изследователска дейност на доц. Шиндарска е с практическа насоченост и всички факти, които са установени, независимо от степента на научна новост, дават отражение и помагат за подобрието на животновъдната практика и икономическата ефективност на животновъдството.

5. Оценка на личния принос на кандидата

Във всички изследвания и съответните приноси личи ясно личното участие на доц. Шиндарска и нейния дял в колективната публикация. В повечето случаи нейния дял е основен и от съществено значение. Няма публикации с формално или несъществено участие на доц. Шиндарска. В редица от публикациите тя е самостоятелен или водещ автор.

6. Критични бележки

.В редица случаи (Публикации с номера 29, 30, 32 и други) се приема че е налице положителен ефект от отделни дажби или добавки, въпреки, че няма достоверни различия от контролната група животни. В тези случаи става дума за тенденция, която се нуждае от потвърждение. В някои случаи неправилно и неясно е отбелязана достоверността на различията между опитните групи (Публикации с № 56, 57 и други)

В научен труд № 1, не е описана методиката за определяне на отложения протеин и мазнини в трупа на опитните агнета. Не е ясно и как е изчислена калоричността на трупа. Вероятно става дума за калоричността на месото.

В научен труд 6 от заключението не личи, че положителното влияние на пробиотик ентеросан се отнася само за агнетата, но не и за пилетата.

Научен труд 7 се базира на несигурни данни.и условности, които правят изводите несигурни.

Не е ясен какъв пробиотик е използван за подобряване на качеството на спермата на кочове (труд 11). Посочено е само търговското наименование на добавката - Биопро-1.

Изводът за подобряване на прирастта на агнета, получаващи Биопр-1 с 5,2%, в труд 12, не е достоверен. Може да се говори за тенденция.

В научен труд 36 препоръките за смесване на сладката царевица без кочаните със сухи фуражи при силажиране, предвиждат ненужни големи количества слама или слънчогледови пити плюс стъбла, при което изолирането от въздуха е трудно и хранителната стойност на силажа се понижава силно.

В труд 56 не е отчетено влиянието на развитието на юниците, тяхната жива маса и оценка на телесното им състояние при отелването върху млечната им продуктивност на първа лактация. Освен това в стопанството означено с буквата В посочената дажба не съответства на продуктивността на кравите, а броят на юниците, отелени на различна възраст, е твърде малак (6 до 10) за да се направят верни заключения. Подобно несъответствие на дажба и продуктивност е налице в труд номер 57.

Налице са и редица технически грешки и неточни английски термини в отделни научните трудове, За краткост не посочвам тези пропуски. Положителното ми становище за изследователската дейност на доц. Шиндарска не се гради на факта, че трудовете и са без пропуски, а на научните приноси и значението им за животновъдното производство..

7. Лични впечатления

Като колеги, извършващи изследователска и преподавателска дейност в една и съща област, в една малка страна, каквато е България, имам впечатление от работата на доц. Шиндарска като се започне от студентските и години, и се продължи през периода на цялостната и научената и преподавателска дейност. В тази връзка искам да отбележа човешките и качества отличаващи се със скромност, коректност и почтеност в отношенията с колегите и хората въобще. Като учен за доц. Шиндарска е характерно сериозното и критично отношение към проблемите на животновъдството и стремеж, според възможностите си, да допринесе за тяхното научно и практическо решаване.

8. Заключение

Във връзка с посоченото по -горе, предлагам доц. д-р Запрянка Николаева Шиндарска да бъде избрана за „професор” в професионалното направление 6.3. Животновъдство, специалност Хранене на животните и технология на фуражите

31.10. 2016 г.

Рецензент:

/ Николай Тодоров /

